

Johan en Marcellus Emants, twee portretten van essayeurs-generaal

In de september en november-edities van *De Beeldenaar* van het afgelopen jaar heeft Toon Opdam de portretten gepubliceerd van twee muntmeesters.¹ Hoe mooi is dat! Als penningman heb ik niet zoveel met munten, maar portretkunst daarentegen heeft wel zeer mijn belangstelling. Niet direct op de hoogte van het verschil tussen de muntmeester en de essayeur-generaal moest ik bij het lezen van deze artikelen direct denken aan de portretten van vader Johan en zoon Marcellus Emants, die beiden essayeur-generaal van de Verenigde Nederlanden waren.

Deze portretten kende ik van mijn onderzoek naar Harmanus Serin (1677-1756), de portrettist die de portretten van Marcellus Emants en zijn vrouw heeft geschilderd. Onze hoofdredacteur heeft mij uitgelegd dat er sprake is van twee verschillende functies en dat de essayeur-generaal de juiste metaalsamenstelling controleert, terwijl de muntmeester in feite de directeur van het muntbedrijf is.

Het leek mij aardig om de reeks van portretten aan te vullen met de portretten van de Emants senior en junior en hun echtgenotes. Deze portretten maken deel uit van het zogenaamde

Johannes Vollevens II (1689-1759), toegeschreven aan, *Portret van mr. Johan Emants (1678-1742)*. Olieverf op doek, 86 x 68 cm (collectie: Haags Historisch Museum, Den Haag, inv. 1922-0056-SCH)

Harmanus Serin (1677-1756), toegeschreven aan, *Portret van Sara Maria Bruinstein (1675-1763)*. Olieverf op doek, 86 x 68 cm (collectie: Haags Historisch Museum, Den Haag, inv. 1922-0057-SCH)

Legaat Emants in de collectie van het Haags Historisch Museum.² Dit legaat omvat een grote collectie van 66 portretten van leden van de familie Emants en aanverwante takken van de zeventiende tot de twintigste eeuw. Hiermee geeft deze collectie dus tevens een mooi beeld van de portretkunst door de eeuwen heen en het zou te wensen zijn dat dit legaat ooit een keer in zijn geheel wordt getoond. Deze collectie is in 1926 door mevrouw J.E.G. Emants-Kühn, sedert 1923 weduwe van Marcellus Emants, overgedragen aan de gemeente Den Haag. Een volledige lijst van het legaat van Marcellus Emants bevindt zich in het Haags Gemeentearchief, toegang 515-01 inventarisnummer 599.

Johan Emants

Het portret van vader mr. Johan Emants (1678-1742) wordt naar mijn mening terecht toegeschreven aan de bekende Haagse portretschilder Johannes Vollevens II (1685-1759). Kijkend naar de pruik en de mogelijke leeftijd van de voorgestelde zal dit portret rond 1720 geschilderd zijn. Vollevens II is de zoon van de bekende portrettist Johannes Vollevens I (1649-1728), bij wie hij ook in de leer is geweest. In 1713 heeft hij zich ingeschreven in de Confrérie Pictura. Hij was een succesvol en veel gevraagd portretschilder, die daarnaast ook tal van publieke functies heeft bekleed. Van 1735 tot zijn dood was hij lid van de Haagse vroedschap. In 1736 en 1737 was hij regent van het Leprooshuis, vervolgens was hij in 1746, 1753 en 1756 Gecommitteerde ter Sociëteit en tot slot in 1748 deken van de Confrérie Pictura.³ Hij genoot dus maatschappelijk aanzien en heeft wellicht om die reden al in 1716 een opdracht gekregen van Maria Louisa van Hessen-Kassel, sedert 1711 weduwe

van de Friese stadhouder Johan Willem Friso, om zowel van haar als van haar twee kinderen portretten te maken.

Johan Emants is op 8 juni 1678 in Den Haag geboren als zoon van de brouwer Jan Berntsz. Emants en Agatha Bosch. Hij is op 17 mei 1701 in de Kloosterkerk in het huwelijk getreden met Sara Maria Bruinstein (soms geschreven als Bruinsteyn of Bruynesteyn), gedoopt in de Nieuwe Kerk te Den Haag op 7 mei 1675 en aldaar begraven op 28 mei 1763; zij was een dochter van Marcellus Bruynesteyn en Catharina Loockemans. Na zijn studie rechten in Leiden heeft Emants zich in Den Haag gevestigd als advocaat bij het Hof van Holland. Tevens was hij brouwer in de familie-brouwerij 'De Roode Leeuw', die aan de Haagse Prinsegracht stond.⁴ In 1704 werd hij door Raden en Generaalmeesters van de Munt toegelaten als hulp van zijn schoonvader Marcellus Bruynesteyn, die vanaf 1678 essayeur-generaal van de Munten der Verenigde Nederlanden was. Bruynesteyn was van 1690-1698 tevens Opperfabriek, wat zoveel wil zeggen als directeur van de Gemeentewerken. Na diens overlijden in 1707 heeft Emants de functie van essayeur-generaal van hem overgenomen en dit ambt tot zijn dood op 17 november 1742 bekleed.⁵ In 1726 is er over het vijftwintigjarig huwelijk van Johan Emants en Sara Maria Bruinstein een zilveren penning geslagen met een doorsnede van 45 mm. Op de voorzijde prijken de twee familiewapens die door linten met elkaar verbonden zijn. Het omschrift luidt: 'IOHAN EMANTS & SARA MARIA BRUINSTEIN. CONIUG.: XXV. ANNOR.:'. De keerzijde toont een stralenkrans boven een brandend altaar. Naast het altaar staan een kraanvogel en een olifant, terwijl ervoor twee vogeltjes zijn afgebeeld. Het omschrift luidt 'GRATIA DEI - OMNE BONUM.'. Midden onder staat de datum 17 17/5 26.

Marcellus Emants

Uit dit huwelijk is onder andere mr. Marcellus Emants (1706-1792) geboren. Marcellus Emants is in de Haagse Nieuwe Kerk gedoopt op 14 september 1706. Op 24 december 1792 is hij in Den Haag overleden en vervolgens vijf dagen later in de Jacobskerk begraven. Na zijn rechtenstudie in Leiden werd hij in 1727 advocaat bij het Hof van Holland en commies-griffier der Staten-Generaal. Na het overlijden van zijn vader in 1742 is hij hem

Anonieme penningmaker, vijftwintigjarig huwelijk van Johan Emants en Sara Maria Bruinstein. 1726, zilver, 45 mm, 40,5 gram (collectie: Nationale Numismatische Collectie, inv. PE-04431)

opgevolgd als essayeur-generaal van de Munten van de Verenigde Nederlanden. Hij heeft deze functie tot zijn dood vervuld.⁶ Dit ambt is dus twee maal van vader op zoon gegaan. Daarnaast heeft Emants tal van bestuursfuncties vervuld zoals weesmeester 1759-1766; leproosmeester 1749, 1756, 1768, 1772 en Heilige Geestmeester 1771. Ook was hij agent der stad Arnhem en van het Hof van Venlo. Ten slotte was ook hij evenals zijn vader betrokken bij de familiebrouwerij 'De Roode Leeuw'. Op 9 juli 1733 is Emants in Den Haag getrouwd met Christina Sebastiana Sweerts. Zij is op 28 november 1714 in Den Haag geboren, vervolgens op 2 december in de Kloosterkerk gedoopt als dochter van dr. Guiliam Sweerts en Sara de Normandie. Christina Sebastiana Sweerts is op 15 maart 1788 in deze stad overleden en vijf dagen later begraven in de Grote Kerk. Een zoon van hen, Gerard Emants (1744-1804) zou van 1781-1790 tweede essayeur-generaal worden. Marcellus Emants behoorde tot de gegoede burgerij en woonde aan de Prinsegracht. In het Nationaal Archief bevindt zich in het familiearchief Emants een huishoudboekje van het echtpaar Emants-Sweerts. Dit boekje is door Ingeborg Kneip gepubliceerd als scriptie en geeft een goed beeld van de rijke levensstandaard van dit echtpaar.⁷

Harmanus Serin

De portretten van Marcellus Emants en zijn vrouw zijn in 1733 geschilderd door Harmanus Serin. Serin is in 1677 in Antwerpen geboren als zoon van de kunstschilder Remacle Serin en Suzanna Vermeeren. Antwerpen was in het begin van de achttiende eeuw geen belangrijke stad meer. De roem was voorbij en er waren daardoor weinig kunstenaars meer actief. Dat zal voor Serin de reden zijn geweest om zijn heil elders te zoeken. Wanneer hij zich in Den Haag heeft gevestigd is niet bekend; hij komt voor het eerst voor in de Haagse archieven als hij in 1706 in de Haagse Hoogduitse Kerk in het huwelijk treedt met Anna Margaretha Pauw. In 1718 heeft hij zijn 'meester-gelt' van 18 gulden betaald aan de Schilders-Confrérie Pictura. In 1720 staat hij in de Haagse archieven vermeld als meester-schilder, woonachtig aan het Westeinde. Serin bediende samen met Johannes Vollevens II (1685-1759), zoon van de maker van het portret van Johan Emants, de Haagse en wat we nu zouden noemen Randstedelijke clientèle.⁸ De portretten van Marcellus Emants en Christina Sebastiana Sweerts behoren tot een kleine reeks van drie opeenvolgende generaties en zijn door Serin allen op klein formaat geschilderd en in identieke lijsten gevat. Het

Harmanus Serin (1677-1756), *Portretten van mr. Marcellus Emants (1706-1792) en Christina Sebastiana Sweerts (1714-1788)*. Beide olieverf op doek, 36 x 30 cm (collectie: Haagse Historisch Museum, Den Haag, inv. 1922-0061-SCH en 1922-0062-SCH)

betreft naast die van het echtpaar Emants-Sweerts die van Guiliam Sweerts en Sara de Normandie uit 1728 en Balthasar Sweerts (postuum) en Christina de Greef.

In het legaat is ook een portret van Sara Maria Bruinstein (1675-1763), de echtgenote van Johan Emants.⁹ Gezien de schilderwijze kan dit stuk naar mijn mening ook worden toegeschreven aan Serin. Het is gelet op de identieke maatvoering van het portret van Emants duidelijk als tegenhanger bedoeld, maar wel later, circa 1735 geschilderd. Mogelijk was Marcellus Emants dermate tevreden over zijn eigen portret en dat van zijn vrouw uit 1733 dat hij Serin dat van zijn moeder liet maken. Tot het Legaat Emants behoren overigens nog twee portretten die op naam staan van Vollevens II en die Marcellus Emants en zijn vrouw zouden voorstellen. Nauwkeurige vergelijking van de gezichten van de voorgestelden doet echter de vraag rijzen of deze identificatie wel klopt.¹⁰

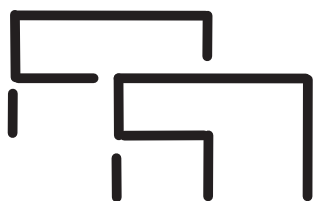
Al met al zijn er nu dus weer vier portretten die kunnen worden toegevoegd aan de door Toon Opdam gestarte artikelenreeks. ○

Noten

1. Opdam, T. (2024), Een portret van muntmeester Willem van Viersen, in: *De Beeldenaar* 48-5, 213-214; Opdam, T. (2024), Wouter Buck, muntmeester van de Munt van Holland te Dordrecht, in: *De Beeldenaar* 48-6, 263-264.
2. Meer Mohr, J. van der (2018) Harmanus Serin (1677-1756) een onbekende maar zeer productieve Haagse portrettist uit de eerste helft van de achttiende eeuw, in: *Jaarboek Die Haghe*, 70-85, specifiek 78-80.
3. Fölting, H.P. (1985) *De Vroedschap van 's-Gravenhage 1572-1795* (Pijnacker) 225 nummer 288.
4. N.N. (1916) *Nederlands Patriciaat* 7, 167-169. De schrijfwijze van de naam van zijn vrouw verschilt soms en wordt ook wel Bruinsteijn en Bruinstein geschreven. Zie: Fölting 1985 (noot 3), p. 172, 173.
5. Sanders, G.P. (2013) *Het present van Staat. De gouden ketens door de Staten-Generaal, 1588-1795* (Hilversum) 602.
6. *Nederlands Patriciaat* 7; Fölting, 1985: 236, 283; Sanders, 2013: 603.
7. Kneip, I.H.A. (2004) *Het huishouden van Marcellus Emants*. Afstudeerscriptie Universiteit Leiden. Exemplaar in de Nationale Numismatische Collectie, met dank aan Albert Scheffers.
8. Van der Meer Mohr, 2018: 70-85.
9. Fölting, 1985: 172.
10. Collectie Haags Historisch Museum, inv. 1922-0059-SCH en 1922-0060-SCH, beide olieverf op doek, 65 x 83 cm.

Erratum

In het artikel *Belofte maakt schuld, zelfs na dertig jaar* in de voorgaande aflevering van dit tijdschrift is een foutje geslopen. Joep Haffmans schreef op pagina 207 per abuis dat hij bezoek kreeg van Bert Jintes. Dit was echter Arent Pol.

munthandel reekers

*Al duizenden penningen, groot en klein, aandelen, boeken, onderscheidingen, trotseerloddjes en rijwielbelastingplaatjes online.
Nu ook een enorme verzameling Duitse noodmunten.*

www.peree-munten.nl